IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

ZAMONAVIY TA’LIMDA MULOQOT MODELLARINI TASHKIL ETISH JARAYONI

Olimov Temir Hasanovich
Osiyo xalqaro universiteti professori, Turon Fanlar Akademiyasi faxriy a’zosi Akademik, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) +998972923600
Toshpo‘lotov Mirxon Mirjonovich
Osiyo xalqaro universiteti pedagogika yo‘nalishi I-bosqich magistranti
mirxontoshpulotov@icloud.com +998334847565

Annotatsiya: ushbu maqolada zamonaviy ta’lim tizimida muloqot modellarini tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Ta’lim jarayonida samarali kommunikatsiya usullarini qo‘llash, o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi interaktiv munosabatlarni rivojlantirish, shuningdek, innovatsion texnologiyalar asosida muloqot modellarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Maqolada pedagogik muloqotning yangi shakllari hamda ularning samaradorligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: pedagogik muloqot, zamonaviy ta’lim, kommunikativ model, interaktiv metodlar, ta’lim texnologiyalari.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические основы организации коммуникационных моделей в современной системе образования. Рассматриваются вопросы использования эффективных методов коммуникации в образовательном процессе, развития интерактивных отношений между преподавателями и учениками, а также совершенствования коммуникационных моделей на основе инновационных технологий. В статье обсуждаются новые формы педагогической коммуникации и их эффективность.

Ключевые слова: педагогический диалог, современное образование, коммуникативная модель, интерактивные методы, образовательные технологии.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical foundations of organizing communication models in the modern education system. The issues of using effective communication methods in the educational process, developing interactive relationships between teachers and students, as well as improving communication models based on innovative technologies are covered. The article discusses new forms of pedagogical communication and their effectiveness.

Keywords: pedagogical dialogue, modern education, communicative model, interactive methods, educational technologies.

XXI asrda ta’lim tizimi jadal ravishda transformatsiyalanmoqda. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi, global bilim makonining shakllanishi va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim konsepsiyasining keng tarqalishi natijasida pedagogik faoliyat mazmuni va shakllari tubdan yangilanmoqda. An’anaviy ta’lim modelida o‘qituvchi asosiy axborot manbai sifatida namoyon bo‘lgan bo‘lsa, zamonaviy yondashuvlarda u ko‘proq fasilitator, yo‘naltiruvchi va hamkor rolini bajaradi. Bu esa ta’lim jarayonida muloqotning yangi modellarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishni taqozo etadi. Pedagogik muloqotning samaradorligi nafaqat bilimlarni yetkazish sifati, balki o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligini shakllantirish bilan ham bevosita bog‘liqdir.

Pedagogik muloqot – bu ta’lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro ta’sirni ifodalaydi. U nafaqat bilim berish, balki tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va motivatsion funksiyalarni ham bajaradi.

Muloqotning kommunikativ faoliyati sifatida quyidagi funksiyalarni bajaradi:

1) axborot uzatish (informativ); 2) ta’sir ko‘rsatish (regulyativ); 3) rag‘batlantirish (motivatsion); 4) rivojlantirish (kognitiv). Samarali muloqot o‘quv jarayonini faollashtiradi va ta’lim natijadorligini oshiradi.

Zamonaviy pedagogikada muloqot modellarini bir nechta mezonlar asosida tasniflash mumkin:

1. Yo‘nalishiga ko‘ra: Monologik model – axborotlar faqat bir tomonlama uzatiladi; Dialogik model – o‘zaro fikr almashish ustunlik qiladi; Polilogik model – ko‘p tomonlama muloqot (guruhli ishlarda foydalaniladi).

2. Faollik darajasiga ko‘ra: passiv model (tinglovchi ustunlik qiladi); faol model (o‘quvchi ishtiroki yuqori); interaktiv model (hamkorlik va o‘zaro ta’sir kuchli).

3. Texnologik asosiga ko‘ra: an’anaviy (auditoriya ichida); gibrid (offline + online); to‘liq raqamli (masofaviy ta’lim).

Zamonaviy modelning asosiy xususiyatlari moslashuvchanlik, individuallashtirish, ochiqlik va interaktivlik, texnologiyalarga integratsiyadan iborat.

Muloqot modellarini samarali tashkil etish tizimli yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayon quyidagi komponentlardan iborat:

1. Maqsadli komponent: Ta’lim maqsadlari aniq va o‘lchab bo‘ladigan shaklda belgilanishi zarur. Masalan:

-kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish;
-tanqidiy fikrlashni shakllantirish;
-ijtimoiy ko‘nikmalarni mustahkamlash.

2. Mazmuniy komponent: O‘quv materiali muloqotga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak. Ya’ni:

-muammoli vaziyatlar;
-ochiq savollar;
-muhokama talab qiluvchi mavzular.

3. Metodik komponent: Quyidagi interaktiv metodlar keng qo‘llaniladi:

-“Aqliy hujum” (brainstorming);
-debat va diskussiya;
-“case-study”;
-rolli o‘yinlar;
-loyihaviy ta’lim.

4. Texnologik komponent: Raqamli vositalar muloqotni yanada boyitadi:

-LMS platformalar (Moodle, Google Classroom);
-videokonferensiya vositalari (Zoom, Microsoft Teams);
-interaktiv ilovalar (Mentimeter, Kahoot).

5. Natijaviy komponent: Muloqot samaradorligi quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

-ishtirok faolligi;
-fikrlar xilma-xilligi;
-muammolarni hal qilish darajasi;
-refleksiya natijalari.

Raqamli ta’lim muhiti pedagogik muloqotni yangi bosqichlarga olib chiqmoqda. Endilikda: sinxron (real vaqt) va asinxron (kechiktirilgan) muloqot shakllari qo‘llanilmoqda; sun’iy intellekt asosida individual ta’lim yo‘llari yaratilmoqda; global hamkorlik imkoniyatlari kengaymoqda.

Bu jarayon o‘qituvchidan yangi kompetensiyalarni talab qiladi:

- raqamli savodxonlik;

- media madaniyat;
- onlayn kommunikatsiya ko‘nikmalari.

Zamonaviy ta’limda muloqot modellarini tashkil etish ta’lim sifatini oshirishning strategik omillaridan biridir. Interaktiv va raqamli yondashuvlar asosida tashkil etilgan muloqot o‘quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ta’lim jarayonida kommunikativ yondashuvni takomillashtirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Kelajakda bu yo‘nalishda ilmiy izlanishlarni kengaytirish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Olimov T. H. (2019). SPIRITUAL AND MORAL ASPECTS OF THE FORMATION OF CIVIL CULTURE IN FUTURE SPECIALISTS OF HIGHER EDUCATION. *Theoretical & Applied Science*, (12), 662-665.
2. Olimov T. H. (2020). The image of a modern teacher in the formation of civic culture among future highly educated specialists. *Pedagogical skill-Bukhara*, *5*.
3. Olimov T. H. (2019). Development issues of civil society and culture in the work of Eastern thinkers. *Pedagogical skill-Bukhara*, *2*.
4. Olimov T. H. (2016). Formation of self-awareness in youth. *Social and humanitarian sciences in the educational system.-Tashkent*, *4*.
5. Olimov T. (2020). BO‘LAJAK OLIY MA’LUMOTLI MUTAXASSISLARDA FUQAROLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING AYRIM YO‘NALISHLARI. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRATSIYASI*, *1*(1), 20-27.
6. Olimov T. THE ROLE OF NATIONAL SPIRITUALITY AND VALUES IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL CULTURE IN FUTURE SPECIALISTS WITH HIGHER EDUCATION.
7. Olimov T.H. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA PEDAGOGIK MAHORAT. – Toshkent: Fan, 2018.
8. Olimov T.H. ZAMONAVIY TA’LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLAR. – Toshkent, 2020.